

WHITE PAPER

INSTRUMENTE PENTRU COMBATEREA DISCRIMINĂRII ÎN EDUCAȚIE

București, 2022

Acest White Paper a fost elaborat în cadrul proiectului *Combaterea discriminării în clasă – Ghid pentru profesori – ProfsAgainstDiscrimination*, desfășurat de către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării împreună cu Institutul pentru Politici Publice. Proiectul a fost finanțat de Comisia Europeană prin programul REC-RDIS-DISC-AG-2020, conform Acordului nr. 963306.

Autorii mulțumesc tuturor celor care au contribuit la realizarea acestui material.

CONTRIBUTORI

Andreea Pătrașcu, *Institutul pentru Politici Publice*

Adrian Moraru, *Institutul pentru Politici Publice*

Bogdan Ionuț Stolojescu, *Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării*

Acest proiect este finanțat de către Programul European privind Drepturile, Egalitate și Cetățenie (2014-2020), în cadrul Acordului nr. 963306 – ProfsAgainstDiscrimination - REC-AG-2020/REC-RDIS-DISC-AG-2020. Conținutul acestui document reprezintă opiniile autorilor și este în responsabilitatea acestora. Comisia Europeană nu acceptă responsabilitatea pentru felul în care informația din acest document va fi folosită mai departe.

Conținut

1. Abstract
2. Context
3. Recomandări

1. Rezumat

Acest White Paper prezintă o privire concisă asupra fenomenului de discriminare la nivelul școlilor din învățământul preuniversitar din România, oferind în același timp instrumente și recomandări care vin atât în ajutorul profesorilor cât și al legiuitorului pentru a îmbunătăți legislația dar și pentru a putea înțelege mai bine ce înseamnă discriminarea și cum ar putea fi gestionate posibilele fapte de discriminare ce pot apărea în școli/clase.

Documentul vine la capătul a doi ani de documentare în cadrul proiectului *Combaterea discriminării în clasă – Ghid pentru profesori – ProfsAgainstDiscrimination*, care a avut următoarele obiective:

- Analiza legislației la nivel național în ceea ce privește implementarea principiului nediscriminării și realizarea a trei sondaje la nivel național în rândul profesorilor din ciclul preuniversitar, părinților a căror copii se află în ciclul preuniversitar și Inspectoratelor Școlare Județene, cu privire la existența fenomenului discriminării.
- Creșterea gradului de conștientizare și a capacității de identificare, prevenire, combatere și raportare a cazurilor de discriminare în școli, la nivel național, prin sesiuni de instruire pentru un număr de 200 de profesori în perioada septembrie 2021 – iunie 2022. La cursuri au participat profesori din licee și școli gimnaziale de la nivel național, cu sprijinul Ministerului Educației.
- Realizarea unui Ghid practic privind *combaterea discriminării în clase* care a fost diseminat la nivel național profesorilor, precum și în paginile de social media a celor doi parteneri.
- Îmbunătățirea nivelului de colectare a datelor și statistici cu privire la cunoașterea și aplicarea legislației antidiscriminare și a instrumentelor ce ar putea fi folosite pentru combaterea acestui fenomen.
- Abordarea lacunelor din legislație și din practică prin elaborarea unor recomandări concrete și specifice.

Materialele elaborate în cadrul proiectului pot fi accesate pe paginile partenerilor:

- a. CNCD: <https://www.cncd.ro/proiecte/proiectul-combaterea-discriminarii-in-clasa-ghid-pentru-profesori-profsagainstdiscrimination/>
- b. IPP: <https://www.ipp.ro/profsagainstdiscrimination/>

2. Context și Recomandări

Experții în legislație anti-discriminare și politici publice din partea Consiliului Național pentru Combaterea Discriminării și a Institutului pentru Politici Publice au susținut 10 sesiuni de instruire cu un număr de 200 de profesori de la nivelul gimnazial și liceal din țară. Cursurile au vizat atât creșterea gradului de cunoștințe legislative ale acestora cât și îmbunătățirea capacității de a preveni și combate fenomenul discriminării în școli.

În urma documentării subiectului discriminării în școli, a analizei celor trei sondaje naționale și a discuțiilor cu profesorii, au rezultat o serie de recomandări pentru îmbunătățirea situației actuale în ce privește discriminarea în învățământul preuniversitar. Acestea sunt adresate atât autorităților publice cu atribuții în domeniu cât și societății civile active în această sferă.

1. Conform Sondajului efectuat în anul 2020, în cadrul acestui proiect, de către Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării (CNCD) în parteneriat cu Institutul pentru Politici Publice (IPP)¹, 49% dintre profesorii intervievați recunosc faptul că discriminarea este o problemă în școală, dar care apare mai ales din partea elevilor și nu a profesorilor. Același sondaj relevă faptul că părinții consideră că cel puțin o anumită formă de discriminare este exercitată de profesori și se manifestă prin defavorizarea la note – 37% - și ignorarea victimelor de către profesori – 35%. Părinții cred, de asemenea, că elevii discriminați sunt agresați verbal de către profesori – o treime din răspunsuri a vizat această chestiune. Interesant este că și profesorii au răspuns că o formă de manifestare a discriminării este ignorarea elevului de către profesor, agresiunile verbale, precum și segregarea elevilor, ceea ce reprezintă o recunoaștere a faptului că aceste lucruri chiar se întâmplă. Totodată, profesorii sunt percepuți, atât de părinți cât și de reprezentanții Inspectoratelor Școlare Județene, a fi categoria de persoane care discriminează cel mai puțin. Acest lucru - în combinație cu importanța alocată școlii drept instituția care ar trebui să fie cel mai mult implicată în combaterea incidentelor de discriminare - conferă foarte multă responsabilitate profesorilor în acest domeniu. De aceea, este îngrijorător faptul că aproape jumătate dintre profesorii respondenți declară că nu sunt de acord cu căsătoria dintre persoane de același sex, 28% dintre profesori sunt parțial de acord cu

¹ Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Institutul pentru Politici Publice. *Percepții și atitudini privind discriminarea în școli, sondaj, București 24.09.2021, http://www.ipp.ro/wp-content/uploads/2020/12/IPP_Sondaj_discriminare_2021.pdf*

afirmația că maghiarii nu sunt loiali statului român și aproape 1 din 5 consideră că majoritatea romilor sunt leneși și încalcă legea.²

Recomandare: Folosirea metodologiei de analiză statistică elaborată în proiectul de față pentru a desfășura în mod regulat sondaje reprezentative la nivel național care pot fi folosite pentru a stabili valori de referință privind discriminarea. Astfel, fenomenul poate fi monitorizat și evaluat în mod periodic pentru a determina adaptarea măsurilor de acțiune. În școlile unde există tensiuni/incidente repetate de discriminare, se recomandă a se efectua sondajul pe un eșantion reprezentativ din acea școală pentru a se ține sub control și monitoriza situația.

2. Raportul de țară din 2021 al Comisiei Europene subliniază faptul că România a înregistrat progrese limitate în ceea ce privește educația inclusivă, fapt ce afectează în mod special copiii dezavantajați.³ Profesorii ar trebui să beneficieze de o astfel de pregătire pentru a putea răspunde nevoilor elevilor care ar putea fi victime ale discriminării (pe bază de dizabilitate, statut social sau etnie).

Recomandare: Implicarea concretă și activă a consilierilor școlari, dat fiind rolul acestora în dezvoltarea competențelor socio-emoționale ale elevilor. Încurajarea participării acestora la cursuri de anti-discriminare care pun accentul pe latura practică a subiectului și anume, predarea de instrumente care pot fi folosite pentru detectarea timpurie a stereotipurilor și prejudecăților, aspecte ce pot genera ulterior fapte de discriminare, gestionarea situațiilor sensibile și elaborarea unor planuri de măsuri de atenuare a potențialelor incidente.

3. Profesorii trebuie să își dezvolte capacitatea de a identifica, raporta și combate orice formă de discriminare. Există în continuare lacune în ceea ce privește cunoașterea legislației privind nediscriminarea de către profesori. Conform Raportului de Monitorizare al Comisiei Europene privind educația, programa socio-pedagogică care este folosită în prezent la educația profesorilor oferă "foarte puțină pregătire practică, în special, privind tehnici moderne de educație și pedagogie inclusivă."⁴

² Consiliul Național pentru Combaterea Discriminării, Institutul pentru Politici Publice. *Percepții și atitudini privind discriminarea în școli, sondaj, București 24.09.2021*, http://www.ipp.ro/wp-content/uploads/2020/12/IPP_Sondaj_discriminare_2021.pdf

³ European Commission. *Country Semester Report 2021: Romania*. https://ec.europa.eu/info/sites/default/files/2022-european-semester-country-report-romania_en.pdf

⁴ European Commission. *Education and Training Monitor 2020: Romania country report*. <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/8d1829d7-2495-11eb-9d7e-01aa75ed71a1> p. 10

Recomandare: Introducerea obligatorie în Regulamentul de Organizare și Funcționare a fiecărei unități de învățământ a unor prevederi privind prevenirea și combaterea discriminării. Acestea ar trebui să prevadă ce fapte pot constitui discriminare (formele discriminării), cum poți sesiza existența unei fapte de discriminare și cui o poți sesiza și care sunt sancțiunile în situația săvârșirii unei fapte de discriminare. Toate aceste prevederi, pentru a fi eficiente, ar trebui aduse la cunoștința tuturor părților interesate, respectiv cadrele didactice, elevi și părinții acestora, tocmai pentru a putea fi preîntâmpinată săvârșirea unor astfel de fapte. În ceea ce privește modul de diseminare se pot identifica diferite mijloace, de la cercurile profesionale (pentru cadrele didactice) la abordarea diversității și nediscriminării în diferite cursuri, inclusiv orele de dirigiență (pentru elevi) dar și diferite activități recreative, celebrări a diferitelor culturi, organizarea unor zile culinare ale diferitelor minorități reprezentate în România și pregătirea unor feluri de mâncare tradiționale (pentru părinții copiilor).

4. Nivelul conștientizării populației privind nediscriminarea, drepturile civile și accesul la justiție în caz de abuz rămâne scăzut. Discriminarea se manifestă și în cadrul altor domenii, spre exemplu, cele medicale, de notorietate fiind cazurile în care unor copii diagnosticați cu tulburare de hiperactivitate cu deficit de atenție (ADHD) le-a fost refuzat⁵ accesul la școală⁶ sau au fost hărțuiți de către colegii lor sau chiar de către profesori⁷.

Recomandare: Dezvoltarea și desfășurarea de campanii de conștientizare a publicului larg în mod regulat, difuzate în mass-media online și tradițională.

5. Conform unui sondaj UNICEF din 2020⁸ aplicat tinerilor la nivel național, 62% dintre aceștia consideră că școala românească nu promovează egalitatea de șanse și de tratament între sexe. În acest context, educația este absolut esențială.

Recomandare: Identificarea și promovarea de evenimente sau chiar crearea unor rețele locale/regionale, care să permită profesorilor să schimbe exemple de bune practici și instrumente pentru combaterea discriminării și pentru promovarea toleranței.

6. Implementarea măsurilor prevăzute în legislația națională privind prevenirea bullying-ului și a cyberbullying-ului în unitățile de învățământ, în special:

- a. Elaborarea unui plan școlar de prevenire și combatere a violenței;

⁵ <https://stirileprotv.ro/stiri/social/un-copil-de-8-ani-refuzat-la-scoala-dupa-ce-a-fost-diagnosticat-cu-adhd.html>

⁶ <https://adevarul.ro/stiri-locale/targu-mures/adhd-sindromul-care-da-pestre-cap-invatamantul-1542631.html>

⁷ <https://jurnaluldearges.ro/cazul-copilului-cu-adhd-discriminat-care-a-invins-sistemul-de-invatamant-din-arges-199011/>

⁸ UNICEF, U-Report, *Sondaj despre egalitatea de șanse, România 2020*. Iunie, 2020.
<https://romania.ureport.in/opinion/1784/>

- b. Desfășurarea în mod regulat a unor campanii de conștientizare privind bullying-ul și cyberbullying-ul care ar ajuta copiii în identificarea și raportarea unor astfel de incidente precum și în creșterea rezilienței;
- c. Promovarea unui climat pozitiv între copii precum și între copii și profesori, promovarea colaborării și a lucrului în echipă, promovarea acțiunilor care încurajează tratamentul egal între copii.